

מדריגה יותר גדולה מענין בחינת כפיית היצר, כי מכניס את יצרו לקדושה גמורה.

והנה השני ענינים האלה שייכים בנפש, והעינוי והצום ביום הכפורים הוא

בחינת כפיה, והגוף יש לו עינוי בזה שאינו אוכל ושותה כלל. וכמו כן יש עינוי לנפש

בערב יום כפורים, היינו מה שכופה נפשו נלבן, שאף שאוכל מעדנים יהיה בלי שום

הנאת הגוף, רק מצד שמצוה לאכול בתשיעי ולפי שה' יתברך צוה. ואילו צוה ה' יתברך

להתענות גם בתשיעי מהפסקת שני ימים, היינו מתענים בשמחה לעשות מצות ה'.

וכמו כן, כשצוה לאכול ולהתענג אנו אוכלים רק בשביל מצות השם לבד ולא לענג הגוף

כלל. וזה הוא כוונת הזוה"ק במה שאמר, ואשתכח בעשיראה עינויא דנפשא בתרין

חולקין, היינו מצד התענית שהוא עינוי הגוף ועינוי נפש מצד אתהפכא שהכח

בתענית בעשירי הוא מצד האכילה שאוכל בתשיעי בלתי הנאת עצמו.

ובזה מתורץ קושית התוס', דכאן לא שייך כלל לומר הכל מודים דבעינן לכם,

כי האכילה דערב יום הכפורים הוא דייקא שלא יהיה לכם, שלא יהיה לו שום הנאה

גופנית מהאכילה, רק מצד קדושה שמצוה לאכול, ומה שאמר ביום טוב דבעינן לכם,

היינו הנאת הגוף וזהו המצוה שבגוף. וכן בשבת, עונג שבת הוא בהנאת הגוף, וזהו

המצוה אפילו אין לו שום כוונה לשם שמים רק לענג גופו גם כן הוא מצוה,

ובכתבי האר"י ז"ל איתא דהכל בקדושה, עיין שם. אבל בערב יום הכפורים אדרבא,

מצוותו שלא יהיה כוונת אכילתו לכם ולהנאת גופו כלל, רק לה' לקיים מצות ה'.

וזהו הענין כאילו התענה תשיעי ועשירי, ופירשו התוס' כאילו נצטוה להתענות והיינו

דבלאו הכי מה מעלה הוא כאילו התענה. והטעם בזה לפי שאוכל על כוונה זו,

דאנו לפי הכרתינו גודל חטאינו ואשמותינו, אילו ה' יתברך ציונו להתענות הפסקה

שני ימים ורק על ידי זה ימחול, בשמחה רבה היינו עושים כנ"ל, ומה שאנו אוכלים

הוא רק בשביל מצות ה' יתברך כנ"ל, עכת"ד.

סימן ה

תפלה זכה המקוצרת

רְבוּן כָּל הָעוֹלָמִים אֵב הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת, אֲשֶׁר יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׂבִים,

וְאַתָּה בְּרֵאתָ אֶת הָאָדָם לְהִיטִיב לוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ, וּבְרֵאתָ לוֹ שְׁנֵי יָצָרִים יָצָר טוֹב וְיָצָר רָע,

כְּדֵי שְׁתִּהְיֶה הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ לְבַחֵר בְּטוֹב אוֹ בְּרָע, כְּדֵי לָתֵת לוֹ שֶׁכֶר טוֹב עַל טוֹב בְּחִירָתוֹ

הואיל ונוסח תפילה זכה המודפס במחזורים הינו ארוך, ורבים אינם

מספיקים לומר תפילה חשובה זו, הבאנו בזאת נוסח מקוצר המבוסס על דברי החיי

אדם (כלל קמ"ד). ונוסח זה גם נשים יכולות לאמרו (כדלעיל שער ח' פרק ב' ס"ו):

כי כן גזרה חַכְמָתְךָ. כְּמוֹ שְׁכָתוּב, רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמּוֹת וְאֶת הָרָע וּבְחַרְתָּ בַחַיִּים. וְעַתָּה אֱלֹהִי, לֹא שָׁמַעְתִּי לְקוֹלְךָ וְהִלַּכְתִּי בַעֲצַת יִצְרֵי הָרָע וּבְדַרְכֵי לְבִי, וּמֵאַסְתִּי בְטוֹב וּבְחַרְתִּי בָרָע. וְלֹא דִי לִי שְׁלֹא קִדַּשְׁתִּי אֶת אֵיבְרֵי אֱלֹהִים טַמְאֵתִי אוֹתָם.

רָשַׁע וְלִהְרִים יָד לְהַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְטַלְטֵל דְּבָרִים הַמְקַצִּים בְּשַׁבַּת וַיּוֹם טוֹב. בְּרֵאתָ בִי רְגָלִים לְהִלָּךְ לְכָל דָּבָר מְצוּהָ, וְאֲנִי טַמְאֵתִי אוֹתָם בְּרְגָלַיִם מִמֵּהֲרוֹת לְרוּץ לְרָעָה. מִשְׁשַׁתִּי אֶת כָּל אֵיבְרֵי וּמֵצַאתִי אוֹתָם בְּעַלֵי מוֹמִין, מִכַּף רְגָלִי וְעַד רֹאשִׁי אֵין בִּי מֵתוֹם.

וְעַתָּה ה' אֱלֹהֵי גְלוֹי וַיְדוּעַ לְפָנֶיךָ שְׁלֹא נִחַבְנוּתִי בְּכָל הַחַטָּאִים וְהָעוֹנוֹת לְהַכְעִיסְךָ וּלְמַרְדֵּךָ כְּגִידְךָ, אַךְ הִלַּכְתִּי בַעֲצַת יִצְרֵי הָרָע אֲשֶׁר תָּמִיד בְּכָל יוֹם פּוֹרֵשׁ רֶשֶׁת לְרַגְלֵי לְלַכְדוֹנִי. וְאֲנִי עֵנִי וְאֶכְיוֹן תּוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ כְּשֶׁל כַּחֲסִי לְעַמּוּד כְּגִידוֹ, וְטַרְדַת הַזְּמַן וּמִקְרָיו הֵם הָיוּ בְּעוֹכְרֵי. וּלְפִי שָׁפַל זֶה גְלוֹי וַיְדוּעַ לְפָנֶיךָ כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִחַטָּא, לְכֹן בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים נָתַתָּ לָנוּ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה, יוֹם אֲדִיר וְקָדוֹשׁ, יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, לְשׁוֹב לְפָנֶיךָ וּלְכַפֵּר אֶת כָּל עוֹנוֹתֵינוּ וּלְטַהֵר אוֹתָנוּ מִכָּל טְמֵאוֹתֵינוּ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב, כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לְפָנָי ה' תִּטְהָרוּ. לְכֹן עַתָּה שָׁמְנוּ אֵל לִבְנוֹ לְשׁוֹב וּלְבוֹא לְפָנֶיךָ בְּבִשְׁת פָּנִים:

וְאַתָּה עֲשֵׂה כְּמִדְתְּךָ לְמַחֵל וּלְסַלַח, וְאַל יַעֲכְבוּ עוֹנוֹתֵינוּ מִלְּשׁוֹב לְפָנֶיךָ כְּמִדְתְּךָ לְקַבֵּל שָׁבִים. וְחִזֵּק לִבְנוֹ בְּתוֹרַתְךָ וּבִירְאָתְךָ, שְׁתַּהֲיֶה יְרֵאָתְךָ תָּמִיד קְבוּעָה בְּלִבְנוֹ. וְטַהֵר רַעֲיוֹנֵינוּ וּמְחַשְׁבוֹתֵינוּ לְעִבּוּדְךָ. וְרֵאֵה בְּשִׁבְרוֹן לְבִי כִּי מִתְנַחֵם אֲנִי עַל מַעֲשֵׂי הָרָעִים שָׁעֲשִׂיתִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וּבּוֹכָה וּמִתְאוֹנֵן וּמִתְוַדֶּה עֲלֵיהֶם וְאוֹמֵר חַטָּאתִי עֲוִיתִי פָשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ. וְקַבֵּל תְּשׁוּבָתִי בְּתוֹךְ תְּשׁוּבַת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הַשָּׁבִים לְפָנֶיךָ בְּכָל לַבֶּס, כִּי גַם אֲנִי מִבְּנֵי אֲבֹתָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאַל יַעֲכְבוּ עוֹנוֹתֵי הַרְבִּים מִלְּשׁוֹב לְפָנֶיךָ בְּכָל לַב. וְזַכְּנִי שְׂאֵשׁוֹב

בְּרֵאתָ בִי מִחַ וְלֵב וּבָהֶם חוֹשׁ הַמְחַשְׁבָּה לְחֶשֶׁב מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת וְהַרְהוּרִים טוֹבִים וְלֵב לְהִבִּין דְּבָרֵי קִדְשְׁךָ וּלְהַתְפַּלֵּל וּלְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת בְּמִחְשַׁבְּהָ טְהוֹרָה, וְאֲנִי טַמְאֵתִי אוֹתָם בְּהַרְהוּרִים וּמִחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. בְּרֵאתָ בִי עֵינַיִם וּבָהֶם חוֹשׁ הַרְאוֹת לְרֵאוֹת בָּהֶם מַה שְׁכָתוּב בְּתוֹרָה וּלְקַדֵּשׁ אוֹתָם בְּרֵאִיתָ כָּל דְּבָרִים שְׁבַקְדֻשָּׁה, וְהִזְהַרְתָּ בְּתוֹרַתְךָ וְלֹא תִתּוֹרוּ אַחֲרַי לְבַכְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם, אוֹי לִי כִּי הִלַּכְתִּי אַחֲרַי עֵינֵי וְטַמְאֵתִי אוֹתָם לְהַסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר טַמְאָה. בְּרֵאתָ בִי אֲזַנִּים לְשִׁמְעַת דְּבָרֵי קִדְשָׁה וְדְבָרֵי תוֹרָה, אוֹי לִי כִּי טַמְאֵתִי אוֹתָם לְשִׁמְעַת דְּבָרֵי נִבְלָה וּלְשׁוֹן הָרָע וְכָל דְּבָרִים הָאֲסוּרִים, אוֹי לְאֲזַנִּים שְׁכַף שׁוֹמְעוֹת. בְּרֵאתָ בִי פֶה וּלְשׁוֹן וְשֵׁנִים וְחִיד וְגִרוֹן - וְנָתַתָּ בָהֶם כַּחַ לְדַבֵּר בָּהֶם חֲמֻשָּׁה מוֹצְאוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל א"ב, אֲשֶׁר בָּהֶם בְּרֵאתָ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וּמְלוֹאָם, וּבָהֶם אֲרָגְתָּ תוֹרַתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וּבְכַח הַדְּבֹר הַבְּדֻלָּת אֶת הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה, וְאַפְלוּ כְּבֵהֶמָה לֹא הֵייתִי כִּי טַמְאֵתִי כִּי בְּדְבָרֵי נִבְלָה, בְּלְשׁוֹן הָרָע, בְּשִׁקְרִים, לְצַנּוֹת, רְכִילוֹת, מַחֲלָקָת, בְּהִלְבֵּנַת פְּנֵי חֲבֵרוֹ, מְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ, מִתְכַּפֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵרוֹ, דְּבָרֵי מִשָּׂא וּמָתָן בְּשַׁבַּת וַיּוֹם טוֹב, בְּשָׁבוּעוֹת וּנְגֻדִים. בְּרֵאתָ בִי יָדַיִם וְחוֹשׁ הַמְשׁוֹשׁ לְעַסֵּק בָּהֶם בְּמִצְוֹת - וְאֲנִי טַמְאֵתִי אוֹתָם בְּמִשְׁמוֹשִׁים שֶׁל אֲסוּר, לְהַכּוֹת בְּאֲגָרוֹךְ

לפניך בלב שלם ולהתחרט על עונותי חרטה
 גמורה, ולעזוב מעשי הרעים עזיבה עולמית.¹²³⁴⁵⁶⁷
 ורחם עלי והצילני עד עולם מכל חטא
 ועון. כי לולא רחמיך וחסדיך הרבים אי
 אפשר לעמד נגד היצר הרע אשר הוא פֹּאשׁ
 בוער בעצמותי. ולכן רחם עלי ותן בי כח
 לעמד כנגדו. כמו שאמרו החכמים הצדיקים
 בדברי קדשם הבא לטהר מסייעין אותו.
 רמ"ח והנה אני מקבל עלי קדשת יום
 הכפורים ולהתענות בו בחמשה ענויים שצוית
 לנו על ידי משה עבדך בתורתך הקדושה,
 אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל,
 תשמיש המטה, ולשבות ביום הקדוש הזה
 מכל מלאכה.

ולתיות שידעתי שכמעט אין צדיק בארץ
 אשר לא יחטא בין אדם לחברו
 במקוון או בגופו, במעשה או בדבור פה,
 ועל זה דנה לבי בקרבי, כי על חטא שבין
 אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד
 שירצה את חברו, ועל זה נשבר לבי בקרבי
 ורחפו עצמותי, כי אפלו יום המיתה אין
 מכפר. ולכן אני מפיל תחנתי לפניך שתרחם
 עלי ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך
 וכעיני כל בני אדם, והנני מוחל במחילה
 גמורה לכל מי שחטא נגדי, בין בגופו ובין
 במקונו, או שדבר עלי לשון הרע, ואפלו
 הוצאת שם רע, וכן לכל מי שהזיק לי
 בגופי או במקוני ולכל חטאת האדם אשר
 בין אדם לחברו, חוץ ממזון שארצה לתבעו

והנה ידענו כי אנחנו מחייבים להתענות
 על פי תקוני התשובה על כל חטא
 וחטא, ולסגף את גופנו בתשובת המשקל
 נגד מה שהתענגנו בעברות. אך גלוי וידוע
 לפניך שאין בנו כח להתענות אפלו על
 חטא אחד ומכל שפן על כל עון ועון, כי
 רבו עונותינו מלספר וכשל כחנו. לכן יהי
 רצון מלפניך ה' אלהינו שיהיה צום התענית
 ביום הקדוש הזה, יום הכפורים הבא עלינו
 לטובה, כפרה על כל עונותינו.

ותן בנו כח להתענות ביום הקדוש הזה
 ולהשלים התענית בכל חמשת הענויים,
 ושלא יגרמו מעשינו להיות נכשלים חס
 ושלום בשום אחד מן החמשה ענויים כי

רמת. אם אומר תפילה זו לפני כל נדרי, יש לדלג קטע זה שבתוך הסוגריים, ולאמרו מיד אחר כל נדרי. ואם
 אינו אומר תפילה זו בכניסת הצום, אלא אח"כ במשך היום, יש לדלג לגמרי על קטע זה, וכפי שכתבנו לעיל
 (שער ח' פרק ב' סעיפים א' וב').

רמט. מי שעדיין אין לו ילדים, ידלג על מילים אלו שבסוגריים [או שיאמר "ויזכנו לגדל בנים" וכו'].

ואוכל להוציא על פי דין י, וחוז מי שחוטא כנגדי ואמר אֲחַטָּא לוֹ וְהוּא יִמְחַל לִי. וחוז מאלו אני מוחל במחילה גמורה ולא יענש שום אדם בסבתי. וכשם שאני מוחל לכל אדם בן תפן את חני בעיני כל אדם שימחלו לי במחילה גמורה.

ובכן יעלו ויבואו ויגיעו ויראו ויבצו וישמעו תפלותינו, קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא. ותתפשט קדשת יום

1234567

הכפורים לכפר עלינו, כמו שכתוב בתורת משה עבדך, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ויהי נעם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ותעביר ממשלת זדון מן הארץ, ומלך על כל העולם כלו בכבודך, והנשא על כל הארץ ביקרך, ותן שמחה לארצך וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

סימן ו

להדמות למלאכים

הכפורים כן; מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא אף ישראל כן ביום הכפורים. ומתוך מדרש זה נהגו באשכנז הרבה בני אדם שעומדים כל היום בזקיפה, עכ"ל.

הנה הרא"ש הזכיר כאן חמשה דברים שביזה"כ עם ישראל דומים למלאכי השרת: א. יחפי רגלים [איסור נעילת סנדל]; ב. עומדים על רגליהם [זה יבואר בסמוך]; ג. אין בהם אכילה ושתייה [שמתענים ביוה"כ]; ד. שלום ביניהם [כדאיתא בטור (סימן תר"ו) וז"ל: ויתן כל אדם אל לבו

(א) כתב הרא"ש מסכת יומא (פרק ח' סימן כ"ד) איתא בפירקא דרבי אליעזר (פמ"ו ע"ש), ראה סמאל שלא מצא חטא בישראל ביום הכפורים, ואמר רבון העולם יש לך עם אחד כמלאכי השרת, מה מלאכי השרת יחיפי רגל אף ישראל יחיפי רגל ביום הכפורים; מה מלאכי השרת אין להם קפצים (ברכים לכופף) כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים; מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתייה אף ישראל כן ביום הכפורים; מה מלאכי השרת שימת שלום ביניהם אף ישראל ביום

רנ. בחיי אדם הלשון כאן הוא "חוז מממון אשר אוכל להוציא ע"פ דין". ובשו"ת פאת שדך (או"ח ח"ב סי' קל"ד) העיר על לשון זה, והביא שהגאון ר' זליג ראובן בענגיס זצ"ל אמר שצ"ל "חוז מממון שארצה לתובעו ואוכל להוציא ע"פ דין" (וכן הבאנו בפנים).

והוא כתב דלע"ד צ"ל "חוז מממון שחייבין לי ע"פ דין וארצה לתובעו", כדי להכליל אם נתייאש מממון וחזר בו לתובעו. ואולי כיון דקיי"ל, דיאוש לא מהני בחוב, לית לן בה. ועוד אמר הגאון הנ"ל כי כונת בעל ח"א היתה כדי שימחול כל א' לחבירו.

וקרא לתפילה זו ע"ש מה שכתב באיוב (פרק ט"ז פסוק י"ז) "על לא חמס בכפי ותפילתי זכה", כי מוחלין על כל עניני גזילה.